

Mezinárodní nástroje ochrany životního prostředí, Evropské fondy

Jana Soukopová

Osnova přednášky

- **Mezinárodní nástroje ochrany ŽP**
  - **Evropské fondy a jejich využití pro ochranu ŽP**
-

GREENPEACE

[Vývoj mezinárodní ochrany ŽP]

- rozvíjí se od 70. let 20. století
- ŽP a environmentální problémy neznají hranic

ŽP a dobré sousedské vztahy

- **případ Trail Smelter (USA v. Kanada)**

Rozhodčí tribunál ve věci Trail Smelter, který řešil otázku škod na životním prostředí vzniklých v USA emisemi oxidu siřičitého ze soukromé slévárny v Kanadě, prohlásil, že podle zásad mezinárodního práva „nemá žádný stát právo užívat nebo dovolit užívat své území takovým způsobem, aby způsobil kouřem škodu na území jiného státu nebo majetku či osobám na něm, pokud má takový případ závažné následky a pokud byla škoda jasně a přesvědčivě prokázána“ (zásada sic utere tuo ut alienum non laedas) “

= princip svrchovanosti států a nepoškozování ŽP za hranicemi jejich jurisdikce (Princip 21 Stockholmské deklarace)

[Konference OSN o životním prostředí ve Stockholmu v roce 1972]

- iniciovala vznik řady MS (Úmluvy CITES, Vídeňská úmluva na ochranu ozónové vrstvy ad.)
- vznik Programu pro ŽP (UNEP)

Konference o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro 1992

- 2 MS:
  - Úmluva o změně klimatu a
  - Úmluva o biodiverzitě
- 3 soft law dokumenty:
  - Deklarace o ŽP a rozvoji
  - Agenda 21
  - Principy hospodaření v lesích

[Světový summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v roce 2002]

- Implementační plán Agendy 21
- nejen ochrana ŽP, ale i ekonomická a sociální stránka TUR

Environmentální MS

- Rámcová úmluva OSN o změně klimatu a Kjótský protokol
- Úmluva OSN o boji proti desertifikaci
- Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol
- Bonnská úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů
- Ramsarská úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva
- Úmluva o biologické rozmanitosti a Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti
- CITES úmluva = Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin

Environmentální MS

- Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování
- Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států
- Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států
- Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer
- Espoo úmluva = Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států a protokol SEA
- Aarhuská úmluva
- Bernská úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť
- Evropská úmluva o krajině

Vztah MP a národního práva

- Čl. 10 a čl. 10a Ústavy
- Článek 10 Ústavy zavádí do našeho právního řádu **monismus** = mezinárodní smlouvy jsou součástí právního řádu (nejde o součást ústavního pořádku – viz čl. 112 Ústavy ČR)
- MS jsou **přímo aplikovatelné** a mají **přednost před zákonem**

[Evropské právo]

- Evropská společenství **nebyla založena za účelem ochrany životního prostředí**, nýbrž z důvodů ryze ekonomických. Nutnost evropské integrace vyvstala ze zkušenosti obou světových válek i tíživého dopadu velké hospodářské krize
- Původní znění Smlouvy o EHS z roku 1957 **neobsahovalo ani jedno** ustanovení týkající se životního prostředí

Evropské právo

- Po konferenci ve Stockholmu v roce 1972 oznámila EK **nutnost přijetí**
  - **akčního programu** týkajícího se ochrany životního prostředí. Tento však byl právně nezávazný.
- S ohledem na potřebu vytvořit společné standardy pro **ochranu spotřebitele a odstranění překážek volného trhu** byly již v 70. letech přijímány první komunitární normy), které upravovaly některé aspekty ochrany životního prostředí a měly svůj právní základ v **čl. 94 SES** (sbližování právních předpisů za účelem vytvoření a fungování společného trhu nebo v **čl. 308** (dodatečné pravomoci). První komunitární normy se týkaly ochrany **vod a nakládání s vodami**.

[Evropské právo]

- **Jednotný Evropský Akt** z roku 1987 položil základy právního rámce komunitárních opatření v oblasti ochrany životního prostředí
- **Smlouva o založení ES** obsahuje kapitolu 19 Životní prostředí (čl. 174 – 176)

[Akční programy EU]

- Akční programy jsou vydávány nadále, doposud jich bylo vydáno 6:
  - 1973
  - 1977
  - 1982
  - 1987
  - 1993
  - 2002

[Evropské právo]

- **čl. 2 SES:** Posláním Společenství je vytvořením společného trhu a hospodářské a měnové unie a prováděním politik nebo činností uvedených v čl. 3, 4 podporovat... **vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí...**
- **čl. 3 SES:** Činnosti Společenství pro účely vymezené v čl. 2 zahrnují... **politiku v oblasti životního prostředí**
- **čl. 6 SES:** Požadavky na ochranu životního prostředí musí být zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Společenství uvedených v čl. 3, zejména s ohledem **na podporu udržitelného rozvoje**

Evropské právo

- Čl. 174 odst. 1 SES: **cíle environmentální politiky ES**

Politika společenství přispívá k sledování následujících cílů: udržování, ochrana a zlepšování kvality ŽP, ochrana lidského zdraví, obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů a podpora opatření na mezinárodní úrovni, čelící regionálním a celosvětovým problémům ŽP

[Evropské právo]

- Čl. 174 odst. 2 SES: **principy EPŽP**
- Těmi jsou:
  - PPP,
  - princip prevence
  - předběžné opatrnosti
  - princip nápravy škody u zdroje,
  - princip vysokého stupně ochrany,
  - princip integrace (čl. 6) a
  - princip subsidiarity (čl. 5)

Evropské fondy a jejich využití pro ochranu ŽP v ČR

- FS
- ERDF
- Norské fondy
- ČR - 3 cíle politiky HSS
  1. Konvergence (25,89 mld. €)
8 tématických OP, 7 regionálních OP
  2. Regionální konkurenceschopnost a
zaměstnanost (0,42 mld. €) 2 OP
  3. Evropská územní spolupráce (0,39 mld. €) 9 OP

[Operační programy]

EU fondy

- V období 2007-2013 má ČR možnost čerpat finanční prostředky o objemu 26,7 mld. € z toho více než 400 mil. € na ochranu a tvorbu ŽP
- 26 Operačních programů

Financování ochrany a tvorby ŽP

Více než 400 mil. €

- OP Životní prostředí (OP ŽP) – objemem financí 18,4% všech prostředků z EU (2. největší český OP),
- OP Praha Konkurenceschopnost,
- OP Přeshraniční spolupráce

z toho necelých 335 mil. € z OP ŽP

OP Přeshraniční spolupráce

- **OP Přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko**
  - prioritní osa 2 - Rozvoj území a životního prostředí. (43,3 mil. €),
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko**
  - prioritní osa 1 - Posilování dostupnosti, ochrana životního prostředí a prevence rizik. (70,2 mil. €)
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko**
  - prioritní osa 2 - Regionální dostupnost a udržitelný rozvoj. (49,2 mil. €)
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR - Sasko**
  - prioritní osa 3 - Zlepšení situace přírody a životního prostředí (36,1 mil. €)
  - zlepšení protipovodňové ochrany.
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR - Slovensko**
  - prioritní osa 2 - Rozvoj dostupnosti přeshraničního území a životního prostředí (37,1 mil. €)
  - ochrana obyvatelstva před živelnými pohromami včetně povodní

Operační program Životní prostředí

- Rozpracovává
  - prioritu „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013 a
  - prioritu „Životní prostředí a dostupnost dopravy“ Národního strategického referenčního rámce ČR 2007 – 2013.
- Vytváří rámec pro přípravu projektů
- Navazuje na OP Infrastruktura

[OPŽP]

Globální cíl:

- Zlepšení kvality ŽP jako předpoklad atraktivnosti a konkurenceschopnosti (státu, regionů) při využití inovačních efektů politiky ŽP pro udržitelný rozvoj.

Strategický cíl:

- Zlepšování kvality ŽP jako základního principu udržitelného rozvoje.

[Finanční podpora]

Čerpání finanční podpory z

- Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)
- Fond soudržnosti (SF)

Kofinancování na národní veřejné úrovni

- SFŽP, státní rozpočet
- Kraj, města a obce

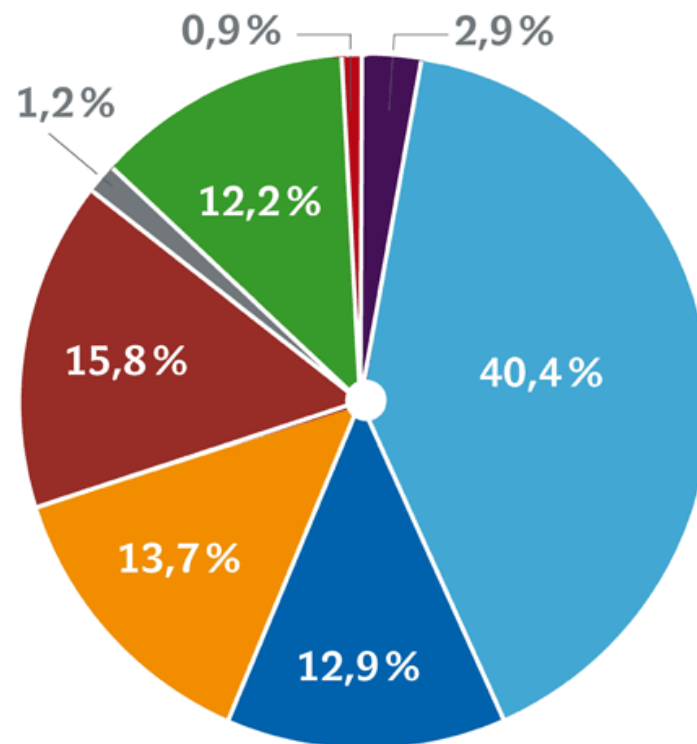
Prioritní osy OPŽP

- Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní
- Zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí
- Udržitelné využívání zdrojů energie
- Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží
- Omezování průmyslového znečištění a environmentálních rizik
- Zlepšování stavu přírody a krajiny
- Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu

Finanční alokace

PODÍL JEDNOTLIVÝCH PRIORITNÍCH OS V OPŽP

- 1 Zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní
- 2 Zlepšení kvality ovzduší a snižování emisí
- 3 Udržitelné využívání zdrojů energie
- 4 Zkvalitnění nakládání s odpady a odstraňování starých ekologických zátěží
- 5 Omezování průmyslového znečištění a snižování environmentálních rizik
- 6 Zlepšování stavu přírody a krajiny
- 7 Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu
- 8 Technická pomoc

[Žadatelé]

- Kdo může žádat o podporu:
  - Obce, kraje, státní organizace a podniky,
  - příspěvkové organizace a organizační složky obcí, krajů a státu,
  - nestátní neziskové organizace,
  - **fyzické osoby**,
  - podnikatelé,
  - společenství vlastníku jednotek,
  - veřejné výzkumné instituce a další
- OPŽP je financován ze dvou fondů:
Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) a Fondu soudržnosti (FS).

Prioritní osa 1 „Voda“

Snížení znečištění vod

- Výstavba, rekonstrukce a intenzifikace ČOV (nad 2000 EO), včetně odstraňování N a P (od 2000 do 10000 EO).
- Výstavba, rekonstrukce a intenzifikace ČOV nebo ekvivalentního čištění (pod 2000 EO) v územích vyžadujících zvláštní ochranu (NP, CHKO, Natura 2000 apod.).
- Výstavba, rekonstrukce a dostavba stokových systémů - kanalizace (nad 2000 EO).
- Výstavba, rekonstrukce a dostavba stokových systémů - kanalizace (pod 2000 EO) v územích vyžadujících zvláštní ochranu (NP, CHKO, Natura 2000 apod.).
- Technická opatření u bodových zdrojů znečištění u průmyslových znečišťovatelů.
- Budování a podpora systémů komplexního sledování, zjišťování a hodnocení jakosti a množství povrchových vod.
- Technická a biologická opatření na snížení eutrofizace povrchových vod.

[Prioritní osa 1 „Voda“]

Zlepšení zásobování jakostní pitnou vodou

- Výstavba, rekonstrukce a intenzifikace úpravnen vody a zdrojů pitné vody zásobujících více než 2000 obyvatel.
- Výstavba, rekonstrukce a dostavba přivaděčů a rozvodných sítí pitné vody v obcích nad 2000 obyvatel.
- Obě předchozí opatření v aglomeracích pod 2000 obyvatel v územích vyžadujících zvláštní ochranu (NP, CHKO, Natura 2000 apod.).

[Prioritní osa 1 „Voda“

Omezování rizika povodní

- Budování, rekonstrukce a modernizace vybavení informačního systému předpovědní povodňové služby a hlášené povodňové služby, podpora zpracování mapových podkladů.
- Realizace opatření pro snížení rychlosti odtoku vody z povodí a eliminaci povodňových průtoků formou výstavby poldrů nad 50 000 m³ a úprava koryt.

Příjemci podpory

- územní samosprávné celky a jejich svazky,
- společnosti vlastněné z více než 50% majetku obcemi a kraji,
- obcemi a kraji zřízené organizace,
- správci povodí, vodních toků, nádrží,
- správci a majitelé rybníků, vodních děl,
- zpracovatelé plánů opatření,
- nevládní neziskové organizace,
- statní organizace a státní podniky,
- provozovatelé systému předpovědní povodňové služby,
- organizační složky státu a jejich přímo řízené organizace,
- fyzické a právnické podnikatelské osoby.

Prioritní osa 2 „Ovzduší“

Zlepšení kvality ovzduší

- Pořízení ekologicky šetrného spalovacího zdroje do 1MW.
- Rozšíření stávající středotlaké sítě, včetně zajištění přechodu na spalování plyných paliv
- Výstavba zdroje spalujícího fosilní paliva a sloužícího pro dodávku tepla do CZT
- Výstavba nových a rozšíření systémů CZT
- Omezení prašnosti z plošných zdrojů
- Výsadba a regenerace izolační zeleně oddělující obytnou zástavbu

[Prioritní osa 2 „Ovzduší“]

Zlepšení kvality ovzduší

V neziskovém sektoru

- Pořízení ekologicky šetrného spalovacího zdroje
- Snížení energetické spotřeby

[Prioritní osa 2 „Ovzduší“]

Omezování emisí

- Rekonstrukce spalovacích zdrojů s výkonem > 5 MW za účelem snížení emisí NO_x - s výjimkou spalování biomasy
- Rekonstrukce zdrojů nebo instalace zařízení pro záchyt emisí NO_x nebo prachových částic u nespalovacích zdrojů
- Technická opatření ke snížení VOC (přechod na vodou ředitelné barvy apod.)
- Opatření na zdrojích vedoucích ke snížení NH_3

[Příjemci podpory]

- územní samosprávné celky a jejich svazky,
- fyzické osoby,
- sdružení vlastníků,
- bytová družstva,
- obecně prospěšné společnosti,
- právnické osoby,
- nadace a nadační fondy,
- příspěvkové organizace,
- občanská sdružení a církve,
- osoby samostatně výdělečně činné,
- organizační složky státu a jejich přímo řízené organizace.

Prioritní osa 3 „Udržitelné využívání zdrojů energie“

OZE

- Výstavba nových zařízení a rekonstrukce stávajících zařízení s cílem zvýšení využívání OZE pro výrobu tepla, elektřiny a kombinované výroby.
- Energie slunce (Fototermika, Fotovoltaika)
- Tepelná čerpadla, Kotle na biomasu
- Kogenerační jednotky
- Geotermální systémy
- Větrné elektrárny
- Malé vodní elektrárny

[Prioritní osa 3 „OZE“]

Úspory energie a využití odpadního tepla

- Zateplovací systémy budov
- Řešení výplní otvorů (výměna oken)
- Zrušení tepelných mostů
- Měření a regulace
- Zvýšení účinnosti energetických systémů budov
- Využívání odpadního tepla k výrobě el. energie

[Prioritní osa 3 „OZE“]

Šetrné systémy vytápění a přípravy TUV

- Solární systémy
- Kotle na biomasu
- Tepelná čerpadla
- Využití odpadního tepla

[Příjemci podpory]

- územní samosprávné celky a jejich svazky,
- nadace a nadační fondy
- občanská sdružení a církve
- příspěvkové organizace
- obecně prospěšné společnosti
- organizační složky státu a jejich přímo řízené organizace,
- fyzické osoby,
- společenství vlastníků, bytová družstva,
- neziskové organizace.

Prioritní osa 4 „Odpady“

Zkvalitnění nakládání s odpady

- Integrované systémy nakládání s odpady
- Systémy odděleného sběru odpadů
- Technologie na třídění, úpravu a recyklaci odpadů
- Sběrné dvory
- Technologie pro nakládání s NO (vyjma skládkování)
- Kompostárny a biofermantační stanice
- Rekultivace starých skládek
- Odstranění nepovolených (černých) skládek

[Prioritní osa 4 „Odpady“]

Odstraňování starých ekologických zátěží

- Inventarizace a kategorizace priorit starých ekologických zátěží
- Analýzy rizik
- Sanace vážně kontaminovaných lokalit
- Sanace SEZ na území postižených těžbou

[Příjemci podpory]

- neziskové organizace,
- územní samosprávné celky a jejich svazky,
- občanská sdružení,
- podnikatelské subjekty,
- příspěvkové organizace,
- obecně prospěšné společnosti
- organizační složky státu a jejich přímo řízené organizace,
- nebo právnické osoby státem pro tyto účely zřízené,
- státní podniky.

Prioritní osa 5 „Omezování znečištění a snižování rizik“

Omezování průmyslového znečištění

- Budování infrastruktury pro institucionální zázemí výzkumu BAT
- Podpora propojování informačních systémů
- Zpřístupnění informací o ŽP na Internetu
- Vytváření uživatelsky přátelských aplikací k plnění povinností vyplývajících z legislativy
- Technologie pro nakládání s NO (vyjma skládkování)
- Infrastruktura pro REACH

Příjemci podpory

- územní samosprávné celky a jejich svazky,
- příspěvkové organizace,
- veřejné výzkumné instituce,
- občanská sdružení,
- neziskové organizace,
- podnikatelské subjekty,
- státní podniky,
- státní organizace,
- správci povodí, vodních toků,
- organizační složky státu,
- provozovatelé systému předpovědní povodňové služby.

Prioritní osa 6 „Příroda a krajina“

Zlepšování stavu přírody a krajiny

- Implementace a péče o území Natura 2000 (monitoring, výkup pozemků)
- Podpora biodiverzity
- Obnova krajinných struktur
- Optimalizace vodního režimu krajiny
- Prevence sesuvů a skalních řícení, monitorování geofaktorů a hodnocení neobnovitelných přírodních zdrojů včetně podzemních vod

Prioritní osa 7 „EVVO“

Rozvoj infrastruktury pro environmentální vzdělávání, poradenství a osvětu

- *prostředky ve výši více než **42 miliony eur***
- Investiční projekty
- Vzdělávací, poradenská a informační centra
- Národní síť informačních a vzdělávacích center (správy CHKO, NP, ZOO, botanické zahrady, hvězdárny...)
- Informační materiály a pomůcky

[Příjemci podpory]

- územní samosprávné celky a jejich svazky,
- neziskové organizace,
- příspěvkové organizace
- organizační složky státu,
- další nepodnikatelské subjekty.

[OPŽP - kompetence]

- Řídící orgán (MŽP, Odbor fondů EU)
- Řídící výbor
- Zprostředkující subjekt (SFŽP)
- Krajské pracovní skupiny
- Platební a certifikační orgán (MF, Odbor Národního fondu)

OPŽP – finanční toky

- Financování ex-post (zpětné proplacení již uskutečněných výdajů)
- Žádost o proplacení
- Kontrola SFŽP → Pokyn k provedení platby na účet žadatele
- SFŽP vystaví souhrnnou zprávu o provedení plateb
- MF provádí kontrolu souhrnné zprávy a její zaúčtování a následně úhradu prostředků do kapitoly MŽP
- Evropská komise (EK) provádí certifikaci
- MF – žádost o doplnění prostředků na účtu
- EK po odsouhlasení zasílá peníze na účet MF

Realizované projekty do 14.11.2011

Celková podpora ve všech prioritních osách

Počet projektů schválených ŘO	5746
Schválený příspěvek EU	72 859 635 750 Kč
Schválený příspěvek SFŽP/SR	5 217 368 485 Kč
Schválený příspěvek celkem (EU + SFŽP/SR)	78 077 004 235 Kč
Celkové náklady všech schválených projektů	124 286 682 392 Kč
Celkový objem dosud proplacených prostředků na účty příjemců	45 074 400 819 Kč
	38,22 %

Podpořené projekty v JMK

■ Příklady projektů:

- Bioplynová stanice ve Vyškově
  - **Žadatel:** REBIOS, spol. s r.o.
  - **Celkový rozpočet projektu:** 126 448 931
  - **Výše dotace EU:** 49 999 999,99
- Snížení energetické náročnosti objektů SOŠ a SOU stavební Brno – Bosonohy
  - **Žadatel:** Střední odborná škola a Střední odborné učiliště stavební, Brno-Bosonohy
  - **Celkový rozpočet projektu:** 80 329 327
  - **Výše dotace EU:** 45 372 708
- Moravany - intenzifikace ČOV
  - **Žadatel:** Obec Moravany
  - **Celkový rozpočet projektu:** 62 974 702
  - **Výše dotace EU:** 50 212 698,35

Velký projekt JMK

- Zlepšení kvality vod v řekách Jihlava a Svratka nad nádrží Nové Mlýny
  - **Žadatel:** Svazek vodovodů a kanalizací Ivančice
  - **Celkový rozpočet projektu:** 737 591 944 Kč
  - **Výše dotace EU:** 470 727 717,88 Kč

Velký projekt JMK a kraje Vysočina

- **Ochrany vod povodí řeky Dyje - II. etapa**
- rekonstrukce tří čistíren odpadních vod (Moravský Krumlov, Velké Meziříčí a Boskovice-Hrádkov) a vybudování jedné nové čistírny ve Vladislavi. Dále bude postaveno 53 km a rekonstruováno cca 21 km kanalizačních stok a rekonstruovány 3 km vodovodů v patnácti obcích. Za kraj Vysočina to jsou Vladislav, Třebíč, Jemnice, Nové Město na Moravě, Nová Ves, Velké Meziříčí, Oslavice a Telč. Za Jihomoravský kraj potom obce Boskovice-Hrádkov, Vratíkov, Okrouhlá, Velenov, Valchov, Benešov a Moravský Krumlov. V současné době probíhá kontrola podkladů pro výběrové řízení na zhotovitele stavby. Práce by měly být dokončeny do konce roku 2012.
- Celý projekt stojí více než 1,7 miliardy korun. Podpora z OPŽP, tedy z prostředků Fondu soudržnosti, byla schválena ve výši 1,028 miliard Kč, podpora z prostředků SFŽP ČR činí 60 milionů Kč.

Velký projekt JMK

■ Rekonstrukce a dostavba kanalizace v Brně

- V pondělí 22. srpna 2011 EK schválila České republice šestý velký projekt z OPŽP, vodohospodářský projekt „Rekonstrukce a dostavba kanalizace v Brně“.
- **Žadatel:** Město Brno
- 13 kilometrů nové kanalizační sítě a rekonstrukcí 11,7 kilometrů stávající kanalizace v aglomeraci Brno a Brno-Žebětín bude umožněno i napojení dalších téměř 4 tisíc obyvatel.
- Celkové výdaje na projekt se předpokládají ve výši 2,226 miliardy korun, z nichž téměř 1 miliarda bude uhrazena právě z dotace Operačního programu Životní prostředí, z toho 54,4 milionů jde z financí Státního fondu životního prostředí ČR

Děkuji za pozornost

soukopova@econ.muni.cz